

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η . (Έξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 12 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΒΡΗ 1910 * ΑΡΙΘΜΟΣ 404

Ένας λαός υψώνεται άμα δείξη πώς δέ φοβάται την αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Αθηναϊκά γράμματα.
Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ.
ΧΑΡΗΣ ΕΠΑΧΤΙΤΗΣ. Τὸ χωριστὸν : Τὸ χρῆμα.
ΑΒΑΖΑΓΚΑΣ. Παραμύθια τῆς Μανταγασκάρης : Γιατί τὰ σκολιά μυρίζονται ἅμα συναπαντηθῆνε.
ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (μεταφρασμένα ἀπὸ τοὺς Κ. Παλαμά, Δημ. Μεταλλινὸ, Ρήγα Λεβαντή, Μελικέρτη, Ἄγγ. Βολιώτη καὶ Ρήγα Γαζάρη).
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁ Νικητῆς.
Π. ΦΛ. Σημειώματα (ἀπάνου στὴν «Ἀπόκριση» τοῦ κ. Κ. Χατζέπουλου) τέλους.
ΦΥΛΑΧΟΛΟΓΟΣ. Δικά μας καὶ ξένα.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΒΑΡΒΑΡΟΠАЗΑΡΟ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΝΙΚΗΤΗΣ

Λόγια σεμνά, λόγια μεστά, λόγια δυνατά—νά, ὁ λόγος του. Ὅχι ρητορικές ρουκέτες καὶ λογοκοπικές τρακατρούκες. Αὐτὲς γιὰ τοὺς Γλαβάδες καὶ γιὰ τοὺς Γιολντάσηδες καὶ γιὰ τοὺς Καπετανάκηδες. Ὁ Βενιζέλος δὲ ρητόρησε—μίλησε. Δὲ ζήτησε νὰ ξεσκίση αὐτιά. Ζήτησε νὰ συγκινήσει ψυχές. Καὶ τὸ κατάφερε. Κι ὁ λόγος του, ὅσο κι ἂν εἰπώθηκε ἀπὸ μπαλκόνι ξενοδοχείου, δὲ θύμιζε καθόλου τοὺς «ἐπιμπαλκόνιους» προεκλογικοὺς καὶ μεταεκλογικοὺς λόγους. Εἶτανε λόγος Ἑγγλέζου πολιτικοῦ, καθὼς ἄρθα παρατήρησε ἡ «Ἔστια», ποὺ ἀπαγγέλλθηκε μέσα σὲ μιὰ πλατιά κ' εὐρύχωρη σάλα, μπροστὰ σ' Ἑγγλέζους πολίτες.

Πρὶ μιλῆσει, ὁ καθένας μας ἔπλαθε κι ἀπὸ ἔναντε Βενιζέλο δικόνο του, σύφωνο μὲ τὰ γούστα του καὶ μὲ τὰ ὅσα εἶχε ἀκούσει γιὰ δαύτονε καὶ μὲ τὰ ὅπως τὰ πῆρε ὅσα ἄκουσε. Ἄλλος Ροβεσπιέρρο τὸν ἔπλαθε, ἄλλος Μπουλανζέ, ἄλλος Κλεμανσὸ κι ἄλλος ἀλλιώτικο. Τὴν Κεριακὴ τὸ βράδυ ὅμως ὄλωνῶνε οἱ Βενιζέλοι γκρεμοτσακιστήσανε κι ἀπόμεινε ὁ ἕνας Βενιζέλος, ὁ ἀληθινός, αὐτὸς ποὺ εἶναι κι αὐτὸς ποὺ μᾶς φανερώθηκε.

Γιὰ νὰ πρωτοπαρουσιαστῆι στὸ λαὸ δὲν ἀκκοῦμπησε στοὺς «θεσμοὺς» καὶ στὰ «ἀπαράγραπτα δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ» καὶ στὰ «θὰ κάνω καὶ θὰ δαίξω». Ὅλ' αὐτὰ τὰ κοινοβουλευ-

τικὰ παλιοσίδερα τάφισε γιὰ τοὺς ἄλλους, γιὰ κείνους ποὺ μὲ τόση ἀγάπη τὰ χαιδεύουν καὶ ποὺ μὲ τόση ἀδιαντροπιά μᾶς τὰ πετάνε κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ κατὰμουτρα. Αὐτὸς τὰ γεγονότα μονάχα πῆρε καὶ μὲ τὰ γεγονότα μᾶς μίλησε καὶ μὲ τὰ γεγονότα μᾶς ἔδειξε τὴν καταντία μας, μὲ τὰ ἴδια καὶ τὸν τρόπο τῆς σωτηρίας μας. Κι ὁ λόγος του στὰ γεγονότα ἀκκοῦμπώντας κι ἀπὸ τὰ γεγονότα παίρνοντας τὴ δύναμή του, συγκίνησε κ' ἔπεισε καὶ γοήτεψε. Νά, ἐπιτυχία μιὰ φορά, νά, νίκη!

Ἀπὸ τὴν Κεριακὴ τὸ βράδυ ἡ Ἀθήνα ἀλάκαιρη γιὰ τὸ λόγο του μιλάει ἀκατάπαυτα. Δὲν τονὲ κρίνει, τονὲ θαμάζει· δὲν τονὲ σκολιάζει, τονὲ ρουφάει καὶ τονὲ χαίρεται. Ἡ Ἀθήνα!... Δηλ. ὁ Ἀθηναϊκὸς λαός! Δηλ. ὁ λαὸς ὁ πάντα ὡς τώρα μεθώντας, ἀπὸ τὰ παλαισιώτερα χρόνια, μὲ λόγια παχιά, μὲ πλουμιστὲς ρητορείες, μὲ κορώνες μελοδραματικὲς καὶ μὲ βροντερὲς παρλάτες. Ὁ Βενιζέλος ἤρθε, μίλησε καὶ νίκησε. Μὰ δὲν εἶναι ἕνας ὁ νικητῆς τοῦ Κεριακόβραδου. Εἶναι δύο. Νικητῆς εἶναι κι ὁ Ἀθηναϊκὸς ὁ λαός, γιατί ἐνωσε τὸ λόγο τοῦ Βενιζέλου—γιατί νιώθοντας τὸ λόγο τοῦ Βενιζέλου ἔδειξε πὼς ἀπαρνῆθηκε τὸν παλιὸ πολίτη ποὺ τραβιότανε ἀπὸ τὰ παχιά τὰ λόγια, ποὺ μπιστευότανε σὲ δαῦτα καὶ ποὺ ἀφινότανε, μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, νὰ σέρνεται ἀπὸ δαῦτα στὸν ἐγκρεμό.

Στὶς 8 τοῦ Τρυγητῆ ὁ λαὸς ἔδειξε πὼς χεραφετήθηκε κάπως ἀπὸ τὰ προσωπικὰ κόμματα. Στὶς 5 τοῦ Σεπτέβρη τὸ ἀπόδειξε.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Μίλησε ἀπὸ τὸ μπαλκόνι τὴν περασμένη Κεριακὴ ὁ Βενιζέλος πρὸς τὸ λαὸ. Θέλαμε νὰ σᾶς δώσουμε περίληψη τοῦ λόγου του. Μὰ εἶναι ὄλος οὐσία. Περίληψη ὁ λόγος του ὄλος τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν τοῦ ἀρχηγοῦ, ποὺ τώρα στὰ χέρια του βάζει ὄλες τίς ἐλπίδες τοῦ ὁ λαός. Γι' αὐτὸ παίρνουμε' ἐδῶ κ' ἐκεῖ μερικὰ μέρη, ποὺ τόνισε ξεχωριστὰ ὁ Κρητικὸς ἀρχηγὸς καὶ φωτισμένος πολιτικὸς.

Εἶπε στὴν ἀρχὴ τὰ αἷτια ποὺ φέρανε τὸν περσινὸ σηκωμὸ στὸ Γουδί: «Τὰ ξέρετε, καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ σᾶς τὰ θυμίσω μὲ πολλὰ λόγια», εἶπε. Νομοθεσία, δικαιοσύνη, ἐκκλησία, διοίκηση, δημο-

τικό σύστημα, ασφάλεια, στρατιωτική οργάνωση, κυβέρνηση, αντιπολίτευση, όλα ζωγραφιστήκανε με δυο τρεῖς δυνατὲς πινελιές, ὅπως εἶναι ἀπὸ χρόνια καὶ ὅπως μᾶς ἔχουνε καταντημένους. Καὶ νὰ κ' ἦ Παιδεία, «πού, θάλεγε κανεὶς πὼς κύριο προορισμὸ ἔχει νὰ θρέψῃ καὶ νὰ μεγαλώνη, μὲ μισερή πάντα μόρφωση, χαράμοφάηδες τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀνικανούς γιὰ κάθε πλουτοφόρο ἐπάγγελμα». Καὶ νὰ κ' ἦ ἐξωτερικὴ μας ἢ πολιτικὴ—«πού παραδέριναμε ἀσαθούρωται δίχως ἐθνικὴ πολιτικὴ μὲ ὠρισμένο πρόγραμμα, δίχως τὰ μέσα νὰ τὴν ἐχτελέσουμε, καὶ ἀφήναμε μονάχα νὰ ριζώνη στοὺς ἄλλους λαοὺς τοῦ Αἴμου ἢ ἰδέα, πὼς ὁ Ἑλληνισμὸς ἔχει σκοποὺς νάρπάξῃ καὶ νὰ καταχτήσῃ τὰ ξένα, μὴν κοιτᾶζον-τας μονάχα πὼς νὰ διαφεντέψῃ τὰ δικά του.» Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶτανε : «ζωὴ παραπολὺ δύσκολη γιὰ τίς μέσες καὶ τίς φτωχότερες τάξεις, ἢ μετανάστεψη πού πᾶει νὰ ἐρημώσῃ τὴ χώρα ἀπὸ τὸ γερότερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ της, ἢ Ἑλλάδα πεσμένη σὲ θέση εὐλόγου ταιριασῆ οὔτε μὲ τὰ περασμένα της οὔτε μὲ τίς ἐλπίδες πού χαιρέτησε ὁ κόσμος τὸν ξαναγεννημὸ της ἐδῶ κ' ἕναν αἰῶνα· τὸ Κράτος στὰ μαχαίρια μ' ἄλλους τοὺς γείτονες καὶ συνορικούς του, ἐνῶ ἡ ὕλική του ἀδυναμία καὶ ὁ ἠθικός του ξεπε-σμός τὸ φέρανε στὴν ἀνάγκη νὰ τρώῃ κάθε λογῆς μπάτσους καὶ νὰ ὑπομένῃ νὰ παραδιάζονται καὶ τὰ δίκια του ἀκόμα τάσφαλισμένα μὲ συνθήκες.»

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἔφερε τὸ περσινὸ στρατιω-τικό κίνημα, πού πήρε σὲ λίγο χαραχτήρα ἀληθι-νῆς λαϊκῆς ἐπανάστασης. «Μὰ κ' ἢ Ἑπανάσταση δὲν εἶχε ξεκάλλο πρόγραμμα, κ' ἔλειπε ἀπὸ αὐτὴ ὁ κυβερνήτης νοῦς, ὁ πολιτικός. Γιὰ δαῦτο, ἀνῆμπορη νὰ δῆ, νὰ σαρκώνεται ὁ πόθος της ὁ ἀόριστος γιὰ τὴ γενικὴ ἀνθρώπινη, τοῦ Κράτους, τραβοῦσε σὲ μά-κρος, πού κάνοντας κάθε μέρα πῶτερο τσουχτέρᾳ τὰ κακὰ ὅσα δὲν ἀπολείπουνε σὲ κάθε παραστράτημα ἀπὸ τὴ νομιμότητα, κιντύνευε νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὸ ναυάγιο. Τότε, στὴν κρισιμώτατη στιγμή της, ἢ Ἑπανάσταση—εἶπε ὁ Β.—μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴ νὰ ζητήσῃ τὴ γνώμη μου τί νὰ κάμῃ, κ' ἢ γνώμη μου, πού μορφώθηκε ἀφοῦ ἤρθα καὶ μελέτησα τὴν κα-τάσταση, εἶτανε νὰ ξαναγυρίσῃ ὁ στρατὸς τὸ γλη-γορώτερο στοὺς στρατώνες, γιὰ νὰφοσιωθῇ ὀλέψυχα στὸ ἔργο τοῦ στρατιωτικοῦ ξανασυμαζέμου, ἀπαι-τώντας γι' αὐτό, καὶ ἐπιβάλλοντας στὴν ἀνάγκη νὰ συγκαλεστῇ Ἐπιθεωρητικὴ Βουλὴ.»

— Σύνταχτική, Σύνταχτική! φωνάζανε ἀπὸ κάτω.

Κι ὁ Βενιζέλος ξανά :

«Ἀπαιτώντας, κ' ἐπιβάλλοντας στὴν ἀνάγκη, νὰ συγκαλεστῇ Ἐπιθεωρητικὴ Βουλὴ!»

Πάλι φωνές :—«Σύνταχτική! Ζήτω ἢ Σύν-ταχτική!»

«Ἐπιμένω πὼς ἔδωκα τὴ γνώμη νὰφοσιωθῇ ὁ στρατὸς στὴν κατεπείγουσα δουλειὰ τοῦ στρατιω-τικοῦ ξανασυμαζέμου τῆς χώρας, καὶ μαζί μ' αὐτὸ ἔδωκα στὴν Ἐπανάσταση τὴ συμβουλὴ νὰπαιτήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ στὴν ἀνάγκη τὸ συγκαλέσμα Ἐπι-θεωρητικῆς Βουλῆς... (Φωνές : Ὅχι, ὄχι· Σύντα-χτική!)» Κι ἄλλες φωνές : «Σιωπὴ! σιωπὴ!»... πού ν' ἀλλάξῃ στὸ Σύνταγμα, ἔσα ἢ πείρα μισοῦ κοντὰ αἰῶνα ἀπόδειξε πὼς πρέπει νὰ μεταρρυθμι-στοῦνε, ἐνῶ ἀπὸ τᾶλλο μέρος ἔτσι θὰ προλαβαίναμε τὴν ὀλέθρια ἐντύπωση πὼς ἀπότυχε ὁ ἀγώνας, καὶ αὐτὸς θάπαιρνε στὸ ἐξῆς ἄλλη μορφή. Ἡ Ἐπανά-σταση δὲ δισταξε νὰ παραδεχτῇ τὴ γνώμη μου τούτη, πού γνώριζε πὼς πήγαζε ἀπὸ εἰλικρινὴ προαίρεση, δείχνοντας ἔτσι ἄλλη μιὰ φράσῃ πὼς τὴν ἐνέργειά της δὲν τὴν κανόνιζε τίποτ' ἄλλο παρὰ μόνο ἢ ἔγνοια της γιὰ τὸ σφέρο τοῦ Κράτους καὶ τοῦ ἀνορθωτικοῦ ἀγώνα. Καὶ μπορέσανε νὰ συνεν-νοηθοῦνε ὅλοι οἱ παράγοντες πού δουλέψανε μαζί γιὰ νὰ τελειώσουν τόσα ἥσυχᾳ οἱ τελευταῖες ἐκλο-γές, πού ἀποτέλεσμα τους εἶτανε ἢ καταδικὴ τῶν περασμένων.»

Προχωρώντας ὁ Β. ἔδωκε στὸν κόσμον νὰ κατα-λάβῃ πὼς ἢ λαϊκὴ ἀντιπροσωπεῖα μπορεῖ, δίχως νὰ πειράξῃ οὔτε τὴ μορφή τῆς Πολιτείας, οὔτε τὴν ἐξουσία ἢ τὸ πρόσωπο τοῦ Βασιλεῖ, οὔτε τὴ σειρά τῆς διαδοχῆς,—μπορεῖ, δίχως νὰλλάξῃ ὁ χαραχτή-ρας της, νὰ πλατήνῃ τὸ ἔργο της, ἔσο σὲ τοῦτο συμφωνεῖ καὶ τὸ Στέμμα, πού μὲ τὸ Βασ. Λόγο ἔ-δειξε πὼς δὲν ἔχει ἀντίρρηση. Μὰ ἔση καὶ ἂν ἔχη σημασία ἢ ἀναθεώρηση τοῦ πολιτικοῦ χάρτη, ἀπ' αὐτὴ καὶ μόνη δὲν περιμένει ὁ Β. νὰ διορθωθοῦνε τὰ πράματα. Καὶ θύμισε τὰ λόγια τοῦ Ἀριστοτέλῃ, πὼς σὲ κάθε πολίτευμα, ὅπου εἶτε ὁ ἕνας εἶτε οἱ λί-γοι εἶτε οἱ πολλοὶ κυβερνοῦνε γιὰ τὸ κοινὸ σφέρο, ἐκεῖ ἢ Πολιτεία περπατεῖ ὀρθά· ἅμα ὅμως αὐτοὶ κυ-βερνοῦνε γιὰ τὰ δικά τους τὰ σφύροντα, αὐτὴ ἢ Πολιτεία ὀδηγεῖ στὴν κακοδαιμονία τοῦ Λαοῦ. Καὶ πολυδύναμος παράγοντας, γιὰ νὰ συγκατῇ τὴν Πολιτεία ἀπὸ κάθε παραστράτημα, εἶναι στὸ δικὸ μας τὸ πολίτευμα διορισμένος ὁ Βασιλεὺς, «μὲ προ-γόμενα τόσα πού ἔχει στὰ χέρια του μεγάλη πάντα δύναμη γιὰ νὰ κάμῃ κάθε καλὸ, μὰ καὶ δύναμη κολοσσὸ ἀληθινὰ γιὰ νὰ μωδιῆσῃ τὸ κακὸ πού φέρ-νει ἢ Κυβέρνηση ἅμα παραστρατῇ καὶ παραδιάζῃ τοὺς νόμους.»

«Κατὰ κακὴ τύχη τὸ Στέμμα δὲν ἔνοιωσε ἔτσι τὴ θέση του στὸ Σύνταγμα μας, καὶ γι' αὐτὸ ἔκρινε πάντα πὼς ἢ Βασιλικὴ Ἀρχὴ δὲ βάδισε ὡς τώρα

κατὰ τὸν τρόπο τοῦ συμφωνότερο μὲ τάληθινὰ συμφέροντα τοῦ Βασ. Οἴκου καὶ τοῦ Ἔθνους· καὶ τῆ γνώμη αὐτῆ δὲ δισταξα νὰ τῆ δηλώσω φανερά, γιὰ τὸ οἱ πολιτικοὶ ἄντρες πρέπει πάντα νὰ ἄχουνε τὸ θάρρος τῆς γνώμης τους· καὶ ἀπὸ τοῦτο βγήκε σὲ βῆρος μου ἡ κατηγορία πὼς εἶμαι ἀντιδυναστικός. Ἄν καὶ βαθεῖα ποτισμένος ἀπὸ τῆς φυλῆς μας τίς δημοκρατικὲς ἀρχές, ἔχω ἀσάλευτη πεποίθησι πὼς ἡ Βασιλευμένη Δημοκρατία, ὅπως εἶναι στὴν οὐσία τοῦ πολίτευμά μας, εἶναι ὁ πολιτικὸς τύπος ποῦ ταιριάζει ἄριστα μὲ τὴν πολιτικὴ μόρφωσι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ δουλεύει καλῆτερα γιὰ τὰ ἔθνικα συμφέροντα. Μὰ οὔτε μοῦ πέρασε ποτέ ἀπὸ τὸ νοῦ δυναστικὴ μεταβολή. Ἄφου δὲν εἶχαμε ἔθνικὴ δυναστεία κ' ἔγινε ἀνάγκη ξενοφερμένο νὰ μεταφιντέψουμε στὴν ἑλληνικὴ γῆς τὸ δυναστικὸ δέντρο, θὰ εἶτανε φοδερὴ μωρία, ὅπως εἶπα κι ἄλλῃ φορὰ, νὰ θυσιάσουμε ὅλη τὴν ἀφομοιωτικὴ δουλειὰ ποῦ ἔγινε μέσα σὲ μισὸ αἰῶνα τώρα, ἀφου μάλιστα ὁ Βασιλικὸς μας Οἶκος ἔδωκε καρποὺς τῆς δεύτερης καὶ τρίτης γενεᾶς, καὶ ἀφου, ὅσο ξεμακραίνουμε ἀπὸ τὸν κεντρὸν ποῦ μετακινεῖται τὸ δέντρο, πρὸς φυσικὸ εἶναι νὰ γίνεταί σωστότερο τὸ συναπάντημα τῶν πόθων καὶ τῶν αἰστημάτων, ὅπως κ' ἡ ἀντίληψη πὼς κοινὰ ἔχουνε συμφέροντα Ἔθνος καὶ Βασιλικὸς Οἶκος.

«Πρέπει, κοντὰ στάλλα, νὰ ἐλπίσουμε πὼς τὸ Στέμμα, συμφωνώντας κι αὐτὸ μὲ τὸν τόσο συχνὰ καὶ ξεκάθαρα φανερωμένο λαϊκὸ πόθον γιὰ τὴν ἀνορθωσι, θάποφασίσῃ νὰ μπῆ ἐπικεφαλῆς στὴν κίνησι τὴν ἀνορθωτικὴν, τώρα τοῦλάχιστο ποῦ πῆρε κι αὐτὴ μορφὴ καθαρὰ νόμιμη, κι αὐτὸ πρῶτο νὰ συνταϊριάξῃ τὸν τρόπο τοῦ ποῦ πολιτεύεται μὲ τίς ἀνάγκες τοῦ ἀνορθωτικοῦ ἀγῶνα. Θὰ γίνῃ βέβαια ἔτσι κοπιαστικώτερο τὸ ἔργο τῆς Βασιλικῆς Ἀρχῆς στὴν πράξι τοῦ, μὲ τὴν τέτοια ἕμως πράξι τοῦ εἶναι δεμένη ἢ καλῆ προκοπὴ τοῦ Ἔθνους καὶ τὸ φωτοστεφάνωμα τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου.»

Ἵστερα ἀπὸ τὰ παραπάνω, καὶ μετὰ τὴν ἐκφρασι τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ γιὰ τὴν πανηγυρικὴ ἐκλογὴ τοῦ, ὁ Β. μὲ λίγα λόγια κήρυξε μὲ τί τρόπο καὶ μὲ τί ἀρχές θάγωνιστῆ ὁ ἴδιος στὸν ἀνορθωτικὸ ἀγῶνα :

«Δὲν ἔρχομαι ἀρχηγὸς σὲ νέο καὶ καινωμένο κι ἔλας κόμμα. Ἐρχομαι σηματοφόρος νέων πολιτικῶν ιδεῶν, καὶ στὴ σημαία τούτῃ ἀποκάτω καλῶ τὸν καθένα ποῦ τίς συμμερίζεται. . . Ἡ κυβερνήτρα στὴν πολιτικὴ μου κεντρικὴ ἀρχὴ εἶναι πὼς ὁ πολιτικὸς ἄντρας πρέπει νὰ ἄχῃ μέτρο καὶ ζῦγι γιὰ τὴν κάθε τοῦ πράξι τὸ κοινὸ σφέρο, καὶ σ' αὐτὸ νὰ σκλαδῶνῃ δὶχως κανένα δισταγμὸ τὸ σφέρο ποῦ

θᾶχῃ κι ἔλας μαζί τὸ κόμμα τοῦ καὶ καθένας φίλος τοῦ χωριστά· πὼς πρέπει νὰ ἄχῃ πάντα τὸ θάρρος ὅποιος γνώμης τοῦ, δὶχως νὰ τῆ θυσιάξῃ γιὰ νὰ ῥέσι εἴτε στοὺς ἀπάνω εἴτε στοὺς κάτω· πὼς τὴν ἐξουσία πρέπει νὰ τῆ γυρεύῃ ὄχι μὲ μόνο τὸ σκοπὸ τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν ἔχῃ μέσο στὴν ἐπιτυχία ἄλλουνοῦ ὑψηλότερου σκοποῦ, καὶ ποτὲ νὰ μὴ βιάξεται νὰ τὴν πάρῃ, ἂν πρόκειται νὰ τὸ κάμῃ μὲ θυσία μεγάλη ἢ μικρὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ, μὰ καὶ ποτὲ νὰ μὴ δισταξῃ νὰ τὴν πετάξῃ μακριά, ἀνίσως γιὰ νὰ τῆ διατηρήσῃ χρειάζεται νὰ θυσιάσῃ τὸ πρόγραμμα, ποῦ γιὰ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ τὸν κάλεσε ὁ λαός.»

Καὶ τελειώνοντας, ἔδειξε πὼς ἔχει ἀνάγκη νὰ δασκαλευτῆ στὰ πολιτικὰ τοῦ χρέη ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Γι' αὐτὸ ὁ Β. θὰ ἐργαστῆ, μὲ κείνους ποῦ θὰ ποδείξουνε στὴ Βουλῆ πὼς συμφωνοῦνε μὲ τίς ιδέες τοῦ, νὰ ἐργανώσῃ πολιτικὸ σύλλογον μὲ παρακλάδια σ' ἔλας τὸ Κράτος. Καὶ ἀπὸ τὸ σύλλογον αὐτόνε θὰ ὀργανωθῇ συστηματικὰ τὸ νέο πολιτικὸ κόμμα, τὸ ἀνορθωτικὸ, ποῦ τόσο λαχταράει νὰ τὸ ἔῃ ὁ λαός.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α Τ Α *

(Ἀπάνου στὴν «Ἀπόκρισι» τοῦ κ. Κ. Χατζόπουλου. Κοίταξε «Νουμᾶ» ἀριθ. 380, 381, 382, 383, 384, 385 καὶ 386.)

Ὁ κ. Χατζόπουλος νομίζει πὼς ἔπρεπε νὰ τοῦ ἀποδείξω δυὸ τρία χαρακτηριστικὰ, ποῦ στὸ περασμένο μου σημεῖωμα ἔφερα γιὰ τὸν ποιητῆ. Καὶ πρῶτα πρῶτα δὲν ἐννοοῦσα πὼς ὁ Παλαμάς «ἀνεβαίνει στὶς πὶδ ἀψηλές, στὶς ἀνώτερες σφαῖρες» τῆς ιδέας, ὅπως ἔτσι ἀπόλυτα προσθέτει ὁ κ. Χατζόπουλος. Ἐφερα μόνο γιὰ παράδειγμα μερικὰ ὀνόματα ἔργων τοῦ, ποῦ ὁ Παλαμάς «ἀνεβαίνει στὶς ἀνώτερες σφαῖρες» τῆς ιδέας ΤΟΥ, τονίζοντας πὼς αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ καλλίτερα τοῦ ἔργου. Νομίζει ἀκόμα πὼς ἔπρεπε νὰ τοῦ ἀποδείξω τὴ «βαθειοστόχαστη σκέψη τοῦ» καὶ «τὴν πλατεῖα τοῦ καὶ δυνατὴ πνοή». Ὅταν ἔχουμε τὰ κείμενα ποῦ φωνάζουν, οἱ κριτικὲς ἀνταμιές ἔρχονται σὰ δευτερεύουσες. Ὡς τόσο, γιὰ τὴ δυνατὴ καὶ τὴν πλατεῖα πνοὴ σωμαίνω, ἀφου κι ὁ ἴδιος τεχνοκρίτης παραδέχεται γιὰ χαρακτηριστικὸ τῆς ποιητικῆς τοῦ Παλαμά τὸ λυρικὸ μεθύσι καὶ τὸ πλάτος. Ἐρχόμεστε στὴ λυρικὴ τοῦ σκέψη. Εἶναι γνωστὸ πὼς ὁ ποιητῆς ἐξωτερικεύει τὴ σκέψη τοῦ μὲ εἰκόνες καὶ μὲ σύμβολα. Ὅσα βαθύτερα εἶναι τούτα, τόσο βαθύτερη κ' ἡ σκέψη τοῦ, ἀφου μ' αὐτὰ στοχάζεται. Καὶ

*) Ἡ ἀρχὴ στὸ περασμένο φύλλο.